

Industriøkonom fremmer god

Troværdig gennemtænkt regulering, der retter sig mod det konkrete marked, er en af de vigtige indsigter, som Jean Tirole har stillet til rådighed for politikere, siger Margrethe Vestager. Som EU's konkurrencekommissær er hun derfor særlig glad for, at det er den franske økonom, som på onsdag får overrakt Nobelprisen i økonomi i Stockholm.

ASTRID SCHOU | newton@jp.dk

@vestager: *Congratulation to Jean Tirole - @NobelPrize - for deep and essential insights in "taming powerful firms". Impressive!*

Nyheden om at den alsidige franske stjerneøkonom Jean Tirole fra Toulouse School of Economics er årets modtager af nobelprisen i økonomi var stadig dugfrisk, da lykønskninger fra Margrethe Vestager tikkede ud til hendes følgere på twitter.

Og EU's nye konkurrencekommissær har al mulig grund til sætte pris på Jean Tiroles bidrag inden for den industriøkonomiske forskning. For ikke blot giver det »dyb og essentiel indsigt i, hvordan man tæmmer magtfulde virksomheder,« det har også bidraget til at give netop hende som

konkurrencekommissær vigtige redskaber i arbejdet med at gøre det i den praktiske verden.

»Tirole har givet os en grundlæggende forståelse af, at markedet for lastbiler ikke er det samme som markedet for lægemidler. Man må undersøge, hvordan det konkrete marked ser ud, det nytter ikke noget at sige, at ud fra lærebøgerne og mit elfenbenstårn ser det sådan her ud, så nu må vi gøre: a, b, c. Vi er nødt til at være nede på jorden, undersøge hvordan tingene fungerer, og hvis det skal blive bedre, så må vi gøre det konkret i forhold til netop den her sektor,« understreger Margrethe Vestager.

Konkurrence skaber velstand

Det hele drejer sig om, at god konkurrence skaber velstand i et samfund.

JEAN TIROLE

Tirole er født i 1953 og er en fransk økonom. Hans arbejdsområder omfatter industriøkonomi, spilteori. I 2014 modtager han Nobelprisen i økonomi for sin analyse af markedsmagt og regulering.

Kilde: Wikipedia

MARGRETHE VESTAGER

Vestager er født i 1968 og er tidligere leder af Det Radikale Venstre. Hun blev i september i år EU-kommissær for konkurrence, og ved den lejlighed forlod hun posterne som økonomi- og indenrigsminister.

»Man kan se, at stort set alle rige lande har markedsøkonomi, da markeder med god konkurrence fungerer godt,« slår økonomiprofessor og institutleder på Københavns Universitet Christian Schultz fast.

Med Adam Smith's ord sørger konkurrence nemlig for, at der er overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel, som blev det hele styret af en usynlig hånd. I kampen om kunderne vil resurserne søge hen, hvor efterspørgslen er, så virksomhederne hele tiden kan forbedre sig med stigende kvalitet og faldende priser til følge.

Men hvad gør man, når konkurrencen på markedet er så utilstrækkelig, at man fra politisk hold vurderer, at det har for store omkostninger for samfundet? Situationen opstår typisk, når virksomheder med monopolagtig stilling spænder ben for den frie konkurrence.

»Nogle markeder er meget komplekse og måske domineret af en meget stor spiller, og så fungerer konkurrencen jo ikke, som den gør hos dagligvarebutikkerne i mine forældres by, hvor en Rema 1000, en købmand og en brugs ligger tæt på hinanden,« siger Margrethe Vestager og pointerer, at hun som konkurrencekommissær skal sørge for at lade markeder med velfungerende konkurrence i fred og på en klog måde regulere markeder, hvor konkurrencen ikke fungerer.

En hjælpende kommissærhånd til Adam Smith

Er konkurrencen utilstrækkelig på det europæiske marked, kan det derfor blive nødvendigt for Margrethe Vestager at gribe ind og hjælpe Adam Smith's usynlige hånd med at styre markedet hensigtsmæssigt til gavn for forbrugere og virksomheder. Derfor har konkurrencekommissæren allerede fra dag et i sit nye job i Bruxelles haft hænderne fulde med den såkaldte google-sag.

»Google er tæt på at have en monopolstilling, og så skal man selvfølgelig se på, hvilke handlinger, de skal have lov til. Det kan f. eks. være, at der skal sættes loft over deres prissætning eller sættes begrænsninger for, hvordan de må positionere deres egne tilbud. Det er ting, man kan analysere med de værktøjer, som Jean Tirole har udviklet,« forklarer økonomilektor ved CBS Anette Boom.

konkurrence

Jean Tiroles dybe analyser af, hvordan markeder fungerer omfatter nemlig i høj grad de såkaldte tosidede markeder, som google er et eksempel på, idet dem, der søger, skal forbindes med dem, der annoncerer.

»Det interessante her er, at vi på den ene side profiterer af den gratis søgemaskine, men på den anden side skal leve med at de får en masse viden om os, som de sælger. Hvorvidt det første kompenserer for det andet, ved vi ikke,« pointerer Anette Boom og fortsætter:

»Jean Tirole har ikke direkte skrevet noget om, hvordan man her skal strukturere konkurrencen, men han har skrevet meget om, hvad vi kan vente, når det gælder prissætning.«

Fascinerende spilteori

På den måde bidrager nobelprisvinderens arbejde ikke direkte til at fortælle Margrethe Vestager, hvordan hun skal regulere Google og andre virksomheder, men snarere til at vejlede hende i, hvor hun skal kigge hen.

»Med sine teoretiske bidrag til, hvordan vi skal forstå de her komplicerede markeder, har Jean Tirole indirekte indflydelse på, at kontrakterne mellem regulatorerne og virksomhederne bliver så hensigtsmæssige som muligt,« siger Christian Schultz og fremhæver den franske økonoms brug af spilteori til at kaste lys over de strategiske sammenhænge mellem konkurrerende virksomheder:

»Spilteori er blandt meget andet velegnet til at beskrive virksomheders strategiske adfærd på et marked med få aktører. Når verdens fem største bryggerier overvejer at ekspandere i Rusland, så ved Carlsberg godt, at hvis de gør noget, så foretager Heiniken et modtræk,« nævner økonomiprofessoren som eksempel.

Allerede som økonomistuderende gjorde netop dette indtryk på Margrethe Vestager.

»Det er supersvært at gennemskue, fordi spillene om, hvornår skal man som virksomhed skal gøre hvad, kan være vildt avancerede og afhænge af, om der er en spiller mere, flere spillere mere eller virkelig flere spillere. Det er ekstremt fascinerende, og det giver ikke altid sig selv intuitivt, hvad der vil være det rigtige at gøre,« fortæller hun.

Asymmetrisk information

Når det gælder virksomheder med en monopolagtig stilling, er det et særligt problem, at virksomheden vil have noget information, som politikerne ikke har, når de forhandler kontrakter.

Dette står centralt i den forskning, som Tirole har lavet sammen med sin kollega Jean-Jacques Laffont.

»Deres hovedemne er, hvordan en person med ansvar for at regulere sådan en virksomhed kan

Man kan se, at stort set alle rige lande har markedsøkonomi, da markeder med god konkurrence fungerer godt.

Christian Schultz

Professor Københavns Universitet

NOBELPRISEN

Nobelprisen i økonomi er ikke en af de oprindelige nobelpriser, men blev indstiftet i 1968 af Sveriges Riksbank. Derfor hedder den officielt Sveriges Riksbanks pris i økonomisk videnskab til Alfred Nobels minde, selv om den normalt blot kaldes nobelprisen i økonomi.

bruge sin begrænsede information om den til at regulere den mest samfundsøkonomisk effektivt vel vidende, at virksomheden selv har meget mere information om centrale forhold,« forklarer lektor i industriøkonomi ved CBS Anette Boom.

Her kan politikerne komme uden om problemet ved at bruge Tiroles indsigt i, hvordan prissætning foregår. Et eksempel kan være, at myndighederne skal lave en kontrakt med Arriva om levering af togdrift.

»Traditionelt kan man lave en aftale, hvorefter Arriva har lov til at tage fem procent avance oven i sine omkostninger. Men det er problematisk, fordi virksomheden har bedre kendskab til sine omkostningerne end myndighederne, og det giver heller ikke giver Arriva incitament til at indrette togdriften mere effektivt. Derfor kan det være mere hensigtsmæssigt fra samfundets syns-

punkt at indgå en kontrakt, hvor myndighederne ud fra et kvalificeret skøn tillader en bestemt pris, eller endnu bedre kan man prøve at kombinere de to systemer. Det er noget af det, som Tirole har funderet over,« forklarer Christian Schultz.

Troværdig regulering

Selv peger Margrethe Vestager på vigtigheden i også at tænke på de regulerede virksomhedernes tilskyndelser.

»Hvad kan du som konkurrencekommissær lære af Tirole, når det f. eks. gælder tosidede markeder?«

»At man skal tænke sig om mere end en gang, før man går i gang, så man kan lave en troværdig regulering,« fortæller Margrethe Vestager og fortsætter:

»For hvis ikke man gør det, hvis virksomheden tænker, nå så kom der en regulering, som tvinger os til at være mere effektiv og innovativ og sætte priserne ned, som om der var konkurrence, hvis vi skal tjene penge på det. Og hvis man så bare regulerer endnu mere, så tænker virksomheden måske: Nej, helt ærligt, hvis de så bare kommer tilbage og laver endnu flere love, så er det måske en bedre forretning for os bare at lade som ingenting.«

Risiko for rent-seeking

Når Jean Tirole på onsdag stiger op på Nobelpodiet i Stockholm for at få overrakt sit diplom og sin medalje af Kong Carl 16. Gustav for sine vitale forskningsbidrag til udvikling af industri- og konkurrenceøkonomien, er det præcis 32 år siden, at hans amerikanske kollega George Stigler fra University of Chicago foretog de samme skridt.

Mens Tiroles forskning primært sigter mod at bidrage til en løsning af de markedsfejl, der kan opstå, når der er begrænset konkurrence, er Stiglers hovedfokus de fejl, der kan opstå hvis politikerne giver embedsmænd lov til at regulere.

»Bureaukrater kan regulere markederne, så det fremmer deres egne interesser, f. eks. ved at ændre konkurrencebetingelserne til fordel for virksomheder, hvor de selv får gode ben, når de trækker sig tilbage fra deres embede. Risikoen for den slags rent-seeking-aktiviteter var efter Stiglers opfattelse så stor, at han

hældte til, at politikere et langt stykke hen ad vejen slet ikke skulle blande sig i markeder,« forklarer økonomilektor ved CBS Anette Boom. Hun er selv ikke helt enig i den konklusion:

»Hvis man f. eks. lader de finansielle markeder passe sig selv, fungerer de simpelthen ikke, fordi investorer ikke vil tro på, at de får deres penge tilbage« argumenterer hun.

Ikke naiv

Jean Tirole har imidlertid også selv forsket i, hvordan man kan mindske risikoen for rent-seeking hos de bureaukrater, der skal regulere markedet, fortæller økonomen fra CBS.

»Jean Tirole er jo ikke naiv. Han mener også, at man skal indrette reguleringen på en måde, der gør rent-seeking svært, men efter hans mening kan det lade sig gøre,« fremhæver Anette Boom.

Den franske økonom Jean Tiroles forskning bidrager til at fortælle, hvordan myndigheder kan gribe ind, når virksomheder bliver for store til skade for konkurrencen. Foto: mauritius images